

Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayod>

e-ISSN:687-5187

Bir kurumsallaşma önerisi: Türkiye ulusal mekânsal istihbarat kurumu (TUMİK)

Halil İbrahim Onyıl*¹

¹AKSA Siirt Batman Doğalgaz Dağıtım A.Ş., Batman, Türkiye

Anahtar Kelimeler:

İstihbarat,
Mekânsal İstihbarat,
Kurumsallaşma,
Türkiye Ulusal Mekânsal
İstihbarat Kurumu

Araştırma Makalesi

Geliş : 28/10/2023

Reviz: 19/12/2023

Kabul : 30/01/2024

Yayın : 26/02/2024

ÖZ

Bugün dünyada birçok ülkede; konum, mekân ve coğrafya üzerine istihbarat verileri toplayan, analiz eden ve değerlendiren; ulusal düzeyde kurumlar bulunmaktadır. Bu kurumların, en çok bilineni ve tanınanı, ABD Ulusal Mekânsal İstihbarat Ajansıdır (USA National Geospatial Intelligence Agency-NGA). NGA, ABD ve müttefik devletler ölçeğinde mekânsal istihbarat çalışmaları yürüten ulusal bir kurumdur. Türkiye, Ortadoğu, Kafkaslar ve Balkanlarda; bu nitelikte bir kurumun olmayışı, gerek ülkemiz gerekse coğrafyamız açısından önemli bir eksikliklerdir. Bu bağlamda, geliştirilecek olan mekânsal istihbarat yaklaşımının, Türkiye Ulusal Mekânsal İstihbarat Kurumunun (TUMİK) kurulmasına vesile olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, ülkemizde bulunan istihbarat birimlerinin, mekânsal yeteneklerini bir araya getirerek daha güçlü, çıktı odaklı bir organizasyonunun ve kurumsallaşmanın sağlanmasıdır. Çalışma kapsamında, öncelikle istihbarat, mekânsal istihbarat ve kurumsallaşma kavramları; sonrasında dünyada mekânsal istihbaratın durumu, genel bir çerçeve olarak ele alınacaktır. Devamında, ülkemizdeki istihbarat birimlerinin genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Son olarak, böyle bir kurumun gerekliliğini, ülkemiz ve coğrafyamız bağlamında değerlendirmesi yapılacaktır. Kurumun amacı, hedefi, organizasyonu, faydaları genel bir değerlendirmesi yapılarak çalışma tamamlanacaktır.

A proposal for institutionalization: Türkiye national geospatial intelligence agency (TNGA)

Keywords:

Intelligence,
Geospatial Intelligence,
Institutionalization,
Turkey National Geospatial
Intelligence Agency

Research Article

Received: 28/10/2023

Revised: 19/12/2023

Accepted: 30/01/2024

Published: 26/02/2024

ABSTRACT

Today in many countries in the world; collects, analyzes and evaluates intelligence data on location, space and geography; there are institutions at the national level. The most known and recognized of these institutions is the USA National Geospatial Intelligence Agency. In Türkiye, Middle East, Caucasus and Balkans; the absence of such an institution is an important shortcoming in terms of both our country and our geography. In this context, it is thought that the spatial intelligence approach to be developed will be instrumental in the establishment of the Turkish National Geospatial Intelligence Agency (TNGA). The aim of this study is to provide a stronger, output-oriented organization by bringing together the spatial capabilities of the intelligence units in our country. Within the scope of the study, primarily intelligence, spatial intelligence; Afterwards, the situation of spatial intelligence in the world will be discussed. Afterwards, a general evaluation of the intelligence units in our country will be made. In the proposal work title, the necessity of such an institution and its evaluation in the context of our country and geography will be made. The study will be completed by making a general evaluation of the purpose, target, organization and benefits of the institution.

1. Giriş

Günümüz dünyasında, mekan/konum verisinin anlam ve değeri her geçen gün, daha artmaktadır. Verinin; toplanması, sınıflandırılması, görselleştirilmesi ve analiz edilmesi ve bu sürecin sonucunda yeni bilgilerin üretilmesi çok değerlidir. Yapılan araştırmalar, konuma dayalı verilerin, sahip olduğumuz verilere oranının %80 civarı olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır (KTU, 2023). Küreselleşmenin her geçen gün daha fazla hissedildiği dünyamızda; ekonomik, sosyolojik ve askeri alanlarda, ortaya çıkan gelişmelerde de küreselleşme kendini göstermektedir. Bu hızlı ve güçlü dönüşüme karşı, devletlerin, bugünü ve yarınları için güçlü stratejik planlara ihtiyacı vardır. Bu stratejik planların olmazsa olmazları arasında, kendi ve coğrafyaları hakkındaki, güçlü mekânsal bilginin varlığıdır. Bu bilginin oluşum süreci, çağdaş teknolojiler ile donanmış insan kaynağı ve kurumsallaşmadır.

1950'li yıllarda başlayarak, günümüze kadar gelen teknolojik devrimlerin en önemlileri; elektronik, bilgisayar ve uzay bilimleridir. Bu gelişimleri, devam eden süreçte, “bilginin” varlığı almıştır. Öyle ki, İngiliz yazar Francis Bacon'un 1894'te ortaya attığı “bilgi güçtür” söylemi bugün hayat bulmuştur (Dario, 2004). Tamda bu noktada, mekânsal bilginin varlığı kendini ortaya koymaktadır. Güçlü bir ülkenin, kendisi ve bulunduğu coğrafya hakkındaki konum bilgisi, stratejik planların dayanağı haline gelmiştir. ABD, Çin ve Rusya gibi, dünyanın gücü olma hedefi olan ülkelerde ise stratejik planların temelini istihbarat/mekânsal istihbarat oluşturmaktadır. ABD'nin askeri kurumsallaşma yapısı diğer dünya ülkelerine karşı, bütün yeryüzüne dağılmış bir organizasyon şeklindedir. Bu organizasyonun, konum, Mekân ve coğrafi bilgisini besleyen, sahip olduğu Ulusal Mekânsal İstihbarat Kurumudur (GeoInt, 2018; GeoInt, 2023). Mekânsal zekânın getirdiği yaklaşım ile mekâna sahip olma ve yönetme erki öncesinde, mekânı bilme ve anlama ihtiyacını doğurmaktadır. Bu noktada, “Mekânsal istihbaratın” ayrıca önemi ortaya çıkmaktadır (GeoInt, 2006).

Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında, öncelikle istihbarat, Mekânsal istihbarat ve kurumsallaşma kavramları genel hatları ile ele alınacaktır. Sonrasında, diğer devletlerin Mekânsal istihbarat kurumları analiz edilecektir. Daha sonra, ülkemizde bulunan istihbarat kurumlarının imkân ve kabiliyetleri genel hatları ile açıklanacaktır. Son olarak bu çalışmanın konusu olan ve coğrafyamızda eksikliği hissedilen bir kurumsallaşma önerisi olarak ortaya koyulan, Türkiye Ulusal Mekânsal İstihbarat Kurumu (TUMİK), bütün yönleri ile ele alınacaktır. Önerilen kurumun; amacı, hedefi, kurumsal organizasyonu, işlevselliği, bugünü ve yarını için bir perspektif ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. İstihbarat, Mekânsal İstihbarat ve Kurumsallaşma

İstihbarat kavramı geçmişten günümüze birçok anlamı ile birçok kültür ve medeniyet tarafından kullanılmıştır. İstihbaratın, ajanlık ve casusluk anlamları ile kullanıldığı bir dönem olduğu gibi, bilgi, zekâ anlamı

ile de kullanıldığını görmekteyiz (Acar, 2011). Tarihi süreç içerisinde ilk olarak Mısır Kralı Tutmosis tarafından, Milattan Önce 5000'li yıllarda, Yafa kentini kuşatma planlarında kullanıldığı görülmektedir (Şimşek & Bahar, 2004).

Diğer taraftan, M.Ö. 1370'li yıllarda Hititliler döneminde, tabletlere, casusluk olarak işlendiğini görülmektedir (Aydın, 2008). Yine M.Ö. 1300'ler de II. Ramses zamanında, Kadeş Meydan Muharebesi'nde haber edinme yöntemi olarak kullanıldığını görmekteyiz (Aydın, 2008). Milattan Sonra 570'lerde Çinlilerin, Göktürklerle karşı, istihbarat edinme amacı ile örgütler kurduğu ve bu örgütleri yönetmek üzere bir vezir atadığı bilinmektedir (Şimşek & Bahar, 2004). Büyük Selçuklular dönemine gelindiğinde, 11'inci yüzyılda, Nizamülmülk'ün bu konuda, devlet adamlarını uyardığını, siyasetnamelerinde görmekteyiz (Özkan, 2003). Yakın dönem tarihe baktığımızda, Osmanlı Devleti'nin istihbarat konusunda, Osman Bey döneminde Voynuk ve Martolos teşkilatları ile başladığını, Orhan Bey'den II. Mehmet dönemine kadar aynı şekilde hassasiyetle devam ettiğini görmekteyiz (Eroğlu, 2003; Karan, 2008). Kanuni döneminde ise Venediklilerin kullanıldığını görülmektedir (Yalçın, 2007). Sonraki dönem padişahlarda, istihbaratın daha teşkilatlı bir yapıya bürünerek devlet kurumları içinde yer aldığı görülmektedir. Sultan Abdülmecit ve Sultan II. Abdülhamit döneminde Teşkilat-ı Mahsusa ya da Yıldız Teşkilatı olarak çeşitli görevler yaptıkları görülmektedir (Haydaroglu, 1993; İltter, 2002).

Birinci Dünya Savaşı ile sinyal istihbaratının kullanılmaya başladığını, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş ile birlikte, istihbaratın bir general kadar değer kazandığını görülmektedir (Kahn, 2006). Bugüne geldiğimizde ise, istihbaratın; tam anlamı ile güçlü kurumsallaşma sürecini tamamladığını, ülkelerin istihbaratı, ulusal ve uluslararası çıkarları için her biri; daire başkanlığı, genel müdürlük, ajans veya bakanlık düzeyinde temsil edecek kurumlara dönüştüğü görülmektedir. ABD'de Federal Haber Alma Örgütü; FBI, Almanya'da Federal İstihbarat Servisi; BND; Türkiye'de Milli İstihbarat Teşkilatı; MİT olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan, İngiltere'de 7 farklı kurumsal yapı ile İran'da ise VAJA olarak bilinen; İran İslam Cumhuriyeti İstihbaratı bulunmaktadır (Wikipedia, 2023).

İstihbarat kavramının, birçok farklı anlamı olduğu bilinmekle beraber, en çok kullanılan anlamı, “haber almaktır”. Farklı dillerdeki anlamlarına bakıldığında, İngilizce'de zeka, Fransızca'da bilgi, Arapça'da ise el-muhabarât yani; haber sözcüğü anlamları ile karşılanmaktadır (Özkan, 2003; Öztoprak; 2011; TDK, 2023).

İstihbaratın ilk olarak tanımı, ham verilerin, haberlerin işlenmesi sonucu elde edilen bilgidir (İltter, 2002; Öztoprak, 2011). Bir diğer tanımında ise, ulaşılabilecek, kapalı, açık, yarı açık, tüm gizli kaynaklardan, her türlü araç ile toplanan haber, malumat ve bilgiler, karşılaştırılması, analizi ve sentezi sonucu elde edilen bilgidir (Özdağ, 2009). İstihbarat kapsamı yönüyle, sadece güvenlik meseleğini ilgilendiren bir alan olmayıp, diğer mesleki disiplinlerini de yakından ilgili olduğu bir alandır (Taslı, 2023). Bu noktada en iyi örnek

alan, ticari alan ve bankacılıktır. Büyük firmaların, şirket bilgilerini doğru, güvenilir, hassas bir şekilde temini ve koruması çok önem arz etmektedir. Diğer taraftan, müşterilerinin bilgilerini en etkin şekilde korumak, sahip olduğu menkul, fon ve hisse değerlerinin korunması açısından istihbarat önem teşkil etmektedir. Bu nedenle, bankalar, kendi bünyelerinde Mali İstihbarat Birimleri kurmaktadır (TBB, 2023).

İstihbarat, toplanma yöntemleri farklı olsa bile, esasında; amacı, seviyesi ve yöntemine göre üç sınıfa ayrılmaktadır (Gündoğar, 2007). Amacına göre, temel ve cari; pozitif ve negatif istihbarat olarak ikiye ayrılmaktadır (Öztoprak, 2011). Seviyesine göre, kişi, kurum ve yönetimine göre; stratejik, operasyonel ve taktik olarak üçe ayrılmaktadır (Özdağ, 2009). Yöntemine göre ise, açık, teknik ve insan istihbaratı olarak üçe ayrılmaktadır (Öztoprak, 2011).

Tarihe baktığımızda, istihbaratın yedi bin yıldan fazla bir geçmişi varken, ilk teknik istihbaratın, iki bin yetmiş yıllık bir geçmişi olduğunu görmekteyiz. M.Ö. 50'lerde Jul Sezar'ın şifreli yerine koyma algoritması buna ilk örnektir (Kumcu, 2009). Günümüz imkân ve teknolojileri ile gelişen ve değişen ileri teknolojiler, teknik istihbaratın zaman içerisinde, evrilmesine yol açmıştır. Teknik istihbarat, istihbaratın teknik ile buluşması ile ortaya çıkmış bir kavram olup, elde edilen verilerin, analiz, sorgu ve çıkarımlarında teknik imkânların hem veri temininde hem de çıkarım yapmada kullanılmasını ifade etmektedir. Keza, ülkelerin konumu, mekanı ve coğrafyayı anlamada kullandığı en etkin araç olmuştur. Mekânsal istihbarat, tam da bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Uydu görüntülerinin, saha verilerinin temin edilmesindeki kolaylıklar ve dahası bu verilerin daha hızlı ve anlamlı bir şekilde yorumlanmasına olanak tanıyan, coğrafi bilgi sistemlerinin gelişmesidir.

Mekânsal istihbarat, yeryüzündeki aktivitelerin, coğrafi olarak tanımlanması, analiz edilmesi ve görsel olarak tasvir edilmesi işlemlerinin, insan faaliyetleri hakkındaki her türlü konumsal faaliyetin istihbarata dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır (GeoInt, 2018). İngilizcede geospatial intelligence olarak kullanılan ve kısaltması GEOINT olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekânsal istihbarat, temel olarak üç öğeyi kendi içinde barındırır. Bunlar, görüntü, görüntü istihbaratı ve Mekânsal bilgidir (GeoInt, 2018).

Mekânsal istihbarat, birçok farklı sensörler aracılığıyla temin edilen uydu verileri, coğrafi veri seti olarak kullanılmaktadır. Bu verilerin etkin analizinde, konumsal/Mekânsal/Coğrafi Bilgi Sistemlerini kullanılmaktadır. Bu sistemlerin sunmuş olduğu, 3 boyutlu (3B) mekân bilgisi ve zaman algısı ile 4B düşünme imkânı sağlamaktadır. Bu bakış açısı ile her türlü operasyon ve harekatta askeri alanda, iç güvenlik hareketinde, kullanıcıya çok parametrelili düşünme, çok kriterli karar analizi, ön görülülülük karar verme imkanı sağlamaktadır. Uzaktan algılama teknolojilerinin gelişmesi ile daha farklı sensörlerin kullanımını artmaktadır. Kızılötesi veri toplama imkânı ile uydu görüntülerinden; sahadan daha derinlemesine bilgi edinilebilmektedir. Coğrafi bilgi sistemlerinin sunduğu; güçlü analizler ile konum verileri daha iyi

yorumlanabilmekte ve mekânsal istihbarat bilgisi çıkarılabilmektedir.

Mekânsal istihbarat ile ilgili günümüze kadar gelen literatüre baktığımızda, birçok çalışmanın olduğu görülmüştür (Galgano, 2012; Oxendine et al., 2019; Winters, 2020, Reus et al., 2023). Bunlardan, Kaplan(2013)'te, harita ve coğrafya bilimine sahip olmadan var olan ve oluşabilecek çatışmalara karşı alınmayan önlemlerin, doğru olmayan usul ve yöntemlerin ele alındığı görülmektedir. Soğuk Savaş'ı konu edinen çalışması ile Kent & Davies (2013)'te, 1940-1990 yılları arası üretilen şehir ve kırsal bölge haritaları üzerinden kartografik analizler yaparak, Soğuk Savaş dönemine ait, stratejik değere sahip konumsal verilere ait istihbarat edinilmesi üzerine çalışmıştır. McDonald & Bullard (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, askeri operasyonlarda coğrafi bilimlerin; sahra savaşlarındaki önemini tartışmıştır. Geçmişten günümüze modern zorlukları aşabilmenin bir yolu olarak da konumsal istihbarat gösterilmiştir.

Oxendine et al. (2019)'da, askeri görevlere hazırlıkta, sahanın betimlenmesi ve hızlı bir arazi yüzeyinin üretimi için, Mekânsal görselleştirmeyi konu edinmiştir. Reus et al. (2023), taktik kuvvetlerin sahada hizmet verirken, araziden en iyi şekilde faydalanabilmesi için istihbarattan gelen ön raporlardan faydalanarak optimum/en uygun güzergah çalışmaları yürüttüklerini ifade etmektedir. Ancak, gerek zaman gerekse araziye ilişkin en iyi çözüm için, optimum rotaların oluşturulabilmesi için makine öğrenmesi yöntemi ile taktik kararlara destek sağlayacak otomatik bir sistem üzerine çalışılmıştır (Reus et al., 2023).

Ulusal literatüre bakıldığında ise; askeri coğrafyayı konu edinen ve gelişen teknolojileri ele alan bazı çalışmalar görülmüştür. Bunlardan, Kapan & Kuşçu (2021) çalışmasında, kavramsal ve tarihsel açıdan askeri coğrafyanın, coğrafya mı, jeopolitik mi olduğu sorusuna cevap aradıkları görülmüştür. Yalınpala & Körpe (2022)'de, gelişen teknolojilere bağlı olarak, sanal görüş sistemlerinin askeri karar mekanizmaları içerisinde kullanımını ve kurmay subay eğitim sistemi içerisinde, artırılmış gerçeklik ile kullanımını tartışmıştır. Kuşçu & Kapan (2022)'de, askeri coğrafyada jeostratejik koşulların, Mekânsal olarak kullanımını ele almıştır. Onyıl (2023)'te mekânsal istihbarat kavramını bütün yönleri ile ele almıştır. Çalışmada, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve uzaktan algılama teknolojilerinin bu alanda kullanımına genişçe yer verilmiştir. İstihbaratın, mekan ve konum verisini ne şekilde anladığı ve nasıl kullandığına ilişkin bir çok örneğe yer veren ve mekan verisinin farklı analiz ve modellemeler sonucu ne tür çıktı verileri olarak karşımıza çıktığı gözler önüne serilmiştir. Son olarak, çalışma kapsamında; mekânsal istihbaratın kullanımına yönelik, önemli bir takım öneriler ile çalışma tamamlanmıştır.

Bir diğer başat kavram olan kurumsallaşma ise, bir kurum veya şirkette örgütlenme faaliyetinde kişilerden bağımsız olarak standartların, kuralların ve süreçlerin uygulaması, böylece devamlılığın sağlanmasıdır. Toplumsal davranışların; bireyden, gruba belirli bir aynılık düzeyinde şekillendiren, düzenleyen ve yöneten disiplin sistemi olarak ifade edilmektedir (Zucker, 1987). Kurumsallaşma; kurumlarda ve şirketlerde belirlenen

hedeflere ulaşabilmek için kabul gören normatif değerler, ilkeler doğrultusunda yönetim işleyişinin sağlanmasıdır. Amaçların realitesi ve sağlamlığı ise örgüt yöneticilerinde kuruma olan bağlılığı artırmaktadır (Ülgen, 1990). Kurumsallaşma sürecini, devamlı yineleyen problemlerin düzenli çözümler sağladığı toplumsal ilişkilere dayandırmaktadırlar. Bunun yanında, zorunlu kanunların doğru davranış için sadece bir kuruma aktarılması olarak” ifade etmektedir. (Luckmann, 1992; Doğan, 1998).

Kurumsallaşmada esas gaye, kurumun varlığını devam ettirebilmesi için süreklilik kazanması ve bunu sağlamaya yönelik kurumsal bazı operasyonel ve yönetsel gerçekleştirmelerin yapılmasıdır. Tamda bu noktada kurumsallaşma; şirket ve kurumlar için hayati ve etkin bir rol oynamaktadır. Bir kurumda, idarecinin, yönetmeyeceği çapta büyüme olduğu zaman kurumsallaşma artık zorunlu bir hal almaktadır (Aslan & Çınar, 2010). Bir diğer amaç, kurumun veya şirketin ortaya koymuş olduğu imaj ile hedef kitleye güven vermeyi ve tanınmayı sağlamaktır. Kurumların ortaya koymuş olduğu operasyonel ve taktik faaliyetleri, düzenlemeleri ve normları kanuna dayanan bir kurum olmasından kaynaklanmaktadır. Kurum ve şirket çevresinin bu eylemleri kabul etmesi, örgütün yasallığını da kabul etmesini ifade etmektedir (Burns & Wholey, 1993; Doğan, 1998). Yine kurumsallaşmadaki bir diğer amaç ise, kurumların, şirketlerin eylemler karşısında nasıl tepki ve cevap vermesi gerektiği noktasında geleceğe dönük bir öngörü fırsatı sunmasıdır. Böylece kurumlar ve şirketler işbirliği içerisinde olduğu iş çevresini de tahmin ederek belirsizlikleri azaltabilecektir. Buna bağlı olarak kurumların taktik ve operasyonel performansı ve güvenilirliği artacaktır (Künü, 2020). Kurumsallaşmayı en iyi şekilde uygulamaya geçirmek isteyen kurum ve şirketlerin öncelikle hedefler ve amaçlarını belirlemeleri ve bunlara ulaşabilmek için gerekli alt yapıyı oluşturmaları gerekmektedir.

Bu dönem içerisinde en önemlisi ise, sahip olunan yetkin insan kaynağıdır. Kurumsallaşmada yalnızca kuralların değil belirli amaç ve hedefler için bir araya gelmiş insan topluluğunun da büyük bir önemi vardır. Kurumsal yapı, kurumsal devamlılık için gerekli olsa da insan kaynağı da kurumsal yapıyı ve sürekliliği sağlayan önemli temel ögedir (Sevinç, 2017). Zaman içerisinde belirlenen değerlerin ve amaçların gücü ile oluşturulan standart kurallar ve ilkelerin bağlayıcılığı ile şirkette ve kurumda bütün personellerin sistem ve ilgili enstrümanlarla bütünlük ve uyum içinde çalışmalarını yürütmesi gerçekleşmektedir (Boyalı & Atmaca, 2023).

Kurumsallaşma sürecinde, hayata geçmesi gerekenler şu şekilde ifade edilebilir (Erbaş, 2022):

- Kurumsal hali hazır durumun değerlendirmesi ve iç- dış paydaş analizinin yapılması,
- Kurumsal amaç, hedef ve stratejinin belirlenmesi ve var olanların gözden geçirilmesi,
- Kurumsal değer ve ilkelerin belirlenmesi, bunların yazılı ve görünür hale getirilmesi,
- Amaçlara uygun olacak bir organizasyon şemasının oluşturulması,
- Yönetici ile personellerin, görev tanımlarının, yetki, vekalet, inisiyatif sınırlarının belirlenmesi,

- Bölüm/birimlerin işleri ile ilgili süreç ve iş akışlarının düzenlenmesi,
- Etkin bir bütçeleme, kalite, iç denetim ve kontrol mekanizmasının kurulması ve yürütülmesi,
- Kurum içi ve dışı raporlama sisteminin oluşturulması,
- Verimli ve düzenli bir toplantı yönetim sisteminin kurulması,
- Etkili bir iletişim ve insan kaynakları oluşturma ve kazanma politikası belirlenmesi, uygulanması gibi çalışmalar yapılmalıdır ve uygulamaya geçirilmelidir.

Kurumsallaşmanın; temel öğeleri ise sadelik, esneklik, farklılaşma ve özyönetim becerileri olarak sıralanabilmektedir (Sevinç, 2017; Boyalı & Atmaca, 2023).

3. Dünyada Mekânsal İstihbarat Kurumları

Mekânsal zekânın her geçen gün, daha fazla kendini hissettirdiği günümüzde, Mekânsal verinin yerinde ve zamanında elde edilmesi, sonrasında doğru sınıflandırılması, güçlü Mekânsal analiz imkânları ile de analiz edilmesi önem arz etmektedir. Mekânsal verinin; temin edilmesi kadar, doğru şekilde anlaşılması ve yorumlanması da bir o kadar önemlidir.

Yığınlar halinde, oluşan veriler, her yıl, bir önceki yılın iki katı kadar artmakta olduğu bilinmektedir (Aktan, 2018). Böyle bir durumda, bu büyük verinin (big data), veri bilimi (data science) yöntem ve teknikleri ile, yapay zeka teknolojilerinin getirdiği; makine ve derin öğrenme ile de analiz edilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, büyük Mekânsal verinin farklı kaynaklardan elde edilmesi, depolanması, sorgulanması, belgelendirilmesi ve analiz edilmesi gereği doğmaktadır. Bu işlemlerin güçlü bir organizasyon yapısı içinde, değerlendirilmesi, paylaşılması ve güncellenmesi güçlü bir kurumsallaşmayı gerektirmektedir.

Günümüz devletleri bu durum karşısında, çözüm yolu olarak; milli, ulusal, iç ve dış güvenlik birimlerine, hizmet edecek Mekânsal istihbarat kurumları kurarak kurumsal bir çözüm getirmişlerdir. Ülkelere baktığımız da, ABD’ de Ulusal Mekânsal İstihbarat Ajansı, Avusturalya’ da Avusturalya Mekânsal İstihbarat Organizasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde, iki ülkeye ait, mekânsal istihbarat kurumları tanıtılmaya çalışılacaktır. Kurumsal yapıları, organizasyonları, hizmet çeşitleri, misyon ve vizyonları, eğitim, proje ve uluslararası ilişkileri de ele alınacaktır.

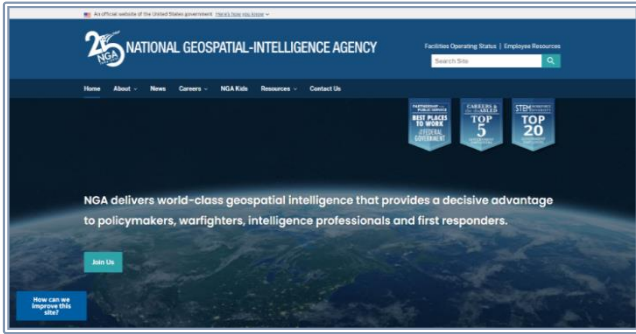
3.1. ABD ulusal mekânsal istihbarat ajansı (NGA)

ABD, Ulusal Mekânsal İstihbarat Ajansı (National Geospatial Intelligence-NGA), istihbarat teşkilatı ile muharebe destek teşkilatının benzersiz bir birleşimi olarak kabul edilmektedir. Zamanında, ilgili, doğru ve eyleme geçirilebilir Mekânsal istihbarat alanında dünya lideri olduğu bilinmektedir (NGA, 2023).

NGA, ABD istihbarat topluluğunun ve Savunma Bakanlığı'nın (DoD), devlet başkanının, ulusu korumak için ulusal güvenlik önceliklerini yerine getirmesini sağlayan, ayrıca müttefiklerinin gelecekteki ihtiyaçlarını

tahmin etmesi ve bunları karşılaması için GEOINT disiplini geliştiren kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

1996 yılında Ulusal Görüntü ve Haritalama Ajansı (NIMA) olarak kurulan ve daha sonra 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası, bu durumunda etkisi ile, 2003 yılında, Ulusal İstihbarat Direktörü, James Clapper'ın resmi olarak mekânsal istihbarat veya GEOINT olarak adlandırdığı yenilikçi ve sofistike yeni bir disiplin üretmek için birden fazla bilgi, istihbarat ve ticari meslek kaynağını entegre edilmesine yönelik yeniden kurumsallaşmaya izin vermesi ile NGA ortaya çıkmıştır (NGA, 2023). Şekil 1'de NGA'nın resmi web sayfasına ait güncel ara yüzü gösterilmektedir.

Şekil 1. Ulusal mekânsal istihbarat kurumu (NGA, 2023)

Kurumun misyonu, “ulusal güvenlik için, Mekânsal istihbarat sağlamak” olarak ifade edilmektedir (NGA, 2023). Diğer taraftan vizyonuna baktığımızda, “dünyayı tanı, yol göster ve dünyayı anlayın” gibi kısa cümleler ile ifade edilmekte ise de, kısaca NGA,

- Devlet başkanının ve ulusal politika yapıcılarının terörle mücadele, kitle imha silahları, küresel siyasi krizler ve daha fazlası hakkında önemli kararlar almasına olanak tanıyan stratejik istihbarat sağlar.
- Güvenlik birimlerinin görev planlamasında, savaş alanı üstünlüğü kazanmasına, düşmanı tam olarak hedef almasına ve askeri güçlerin korumasına olanak tanır.
- Yakın tehditleri izleyerek, analiz ederek ve raporlayarak güvenlik birimlerine ve ulusal karar vericilere zamanında uyarılar sağlar.
- Terörle mücadele, narkotik ve sınır ve ulaşım güvenliğini destekleyerek vatanını korur.
- NGA, devlet başkanının açılışları, yabancı liderlerin devlet ziyaretleri, uluslararası konferanslar ve büyük kamu etkinlikleri (Olimpiyatlar, uydu fırlatmaları vb.) gibi özel etkinlikler için güvenlik planlamasını destekler.
- ABD askeri kuvvetleri ve küresel ulaşım ağları için en güncel bilgileri ve en yüksek kalitede hizmetleri sürdürerek havada ve denizlerde navigasyon güvenliğini sağlar.
- Siber ağların derinlemesine analizi ile diğer istihbarat teşkilatlarını destekleyerek ulusu siber tehditlere karşı savunur.
- NGA, diğer tüm görevleri mümkün kılan Mekânsal temel verilerini, bilgilerini ve analizini oluşturur ve sürdürülebilir şekilde devamlılığı sağlar.

- NGA, yangınlara, sel baskınlarına, depremlere, toprak kaymalarına, kasırgalara veya diğer doğal veya insan kaynaklı afetlere müdahale eden önde gelen federal kurumlarla doğrudan çalışarak insani yardım ve afet yardımı çabalarına yardımcı olur.

Eğitim programları ve işbirliklerine baktığımızda, kurumsal web sayfası kanalı ile çeşitli eğitim dokümanları paylaşmaktadır. Ayrıca, Mekânsal istihbarat temel düzey eğitimi ve ileri düzey her alana özgü özel eğitim programı düzenlemektedir. Eğitim programlarına yalnızca, kendi kurumları ve müttefik anlaşmalı kurum personelleri katılabilmektedir. Programın adı ise, Mekânsal Profesyoneller Sertifikası (Geospatial Professional Certificate - GPC) programıdır.

Kurumun, Kanada, Yeni Zelanda, Avusturalya ve Birleşik Krallık istihbarat ve Mekânsal istihbarat personel eğitimi anlaşmaları olduğu bilinmektedir. Ayrıca, son dönem Kuveyt ve Almanya ile de anlaşma yaptıklarını eğitim dokümanlarında ve tanıtıcı dokümanlarda görmekteyiz.

3.2. Avusturalya mekânsal istihbarat organizasyonu (AGO)

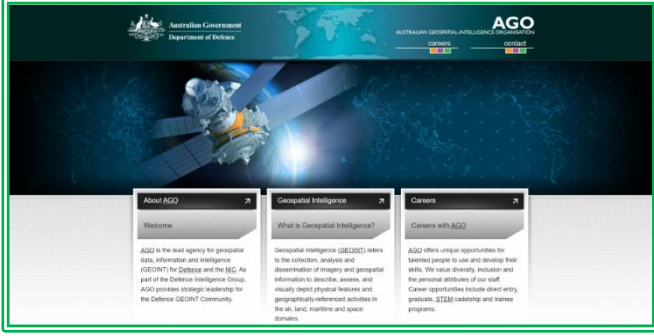
Avusturalya Topluluğu Mekânsal İstihbarat Organizasyonu (The Australian Geospatial-Intelligence Organisation - AGO), Savunma ve Ulusal İstihbarat Topluluğu (NIC) için coğrafi veri, bilgi ve Mekânsal istihbaratın (GEOINT) oluşması için liderlik yapan kuruluştur. Ulusal İstihbarat Topluluğu içinde, stratejik liderlik konumuna sahip bir kurumdur (AGO, 2023).

AGO, Savunma Bakanlığı'nın stratejik ortamı şekillendirme, ülke çıkarlarına aykırı eylemleri caydırma ve gerektiğinde güvenilir askeri güçle karşılık verme hedeflerine ulaşmasını sağlayan kilit bir unsurdur.

Mekânsal istihbaratın üretimi ve teslimatı yoluyla AGO, navigasyon güvenliği, savunma operasyonlarının planlanması ve yürütülmesi, durumsal farkındalık, politika tavsiyesi ve istihbarat öngörülerini sağlar. AGO ayrıca, savunma için mekânsal istihbaratı destekleyen yetenekleri harekete geçiren GEOINT Programından da sorumludur.

Kurum, tarihini 1915 yılına kadar götürmekte ve son kurumsallaşma hamlesi ile kendini genç bir kuruluş olarak tanımlamaktadır. Kurum tarihine baktığımızda, 1915'te Avustralya Kraliyet Araştırma Birlikleri'nin, 1920'de kurulan RAN Hidrografi Departmanı'nın ve ilk olarak 1941'de RAAF'ın 460 Filosu'nun kurulmasına kadar uzanan kökenlerle geçtiğimiz yüzyılda gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Stratejik çevre ve teknoloji değişiklikleri ile AGO, 2000 yılında, Avustralya Görüntü Organizasyonu, Savunma Topografik Ajansı ve Stratejik Askeri Coğrafi Bilgiler Müdürlüğü'nün Savunma Görüntüleri ve Mekânsal Organizasyonu (DIGO) oluşturmak üzere bir araya getirilmesiyle kuruldu. Daha sonra, Avustralya Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin (RAAF) 2010'dan beri 460 Squadron tarafından sağlanan hedefleme yeteneği gelişerek; 2013 yılında yeniden adlandırılan AGO, 2017'de Havacılık Bilgi Servisi aracılığıyla RAAF'ın havacılık haritalama işlevi ve Avustralya Kraliyet Donanması'nın (RAN) Hidrografi, Meteoroloji ve Oşinografi Şubesinin 2017'deki

hidrografik, oşinografik, meteoroloji ve haritalama yeteneklerini de kendi bünyesine katmıştır. Şekil 2’de AGO’nun resmi web sayfasına ait güncel ara yüzü gösterilmektedir.

Şekil 2. Avustralya mekânsal istihbarat organizasyonu (AGO, 2023)

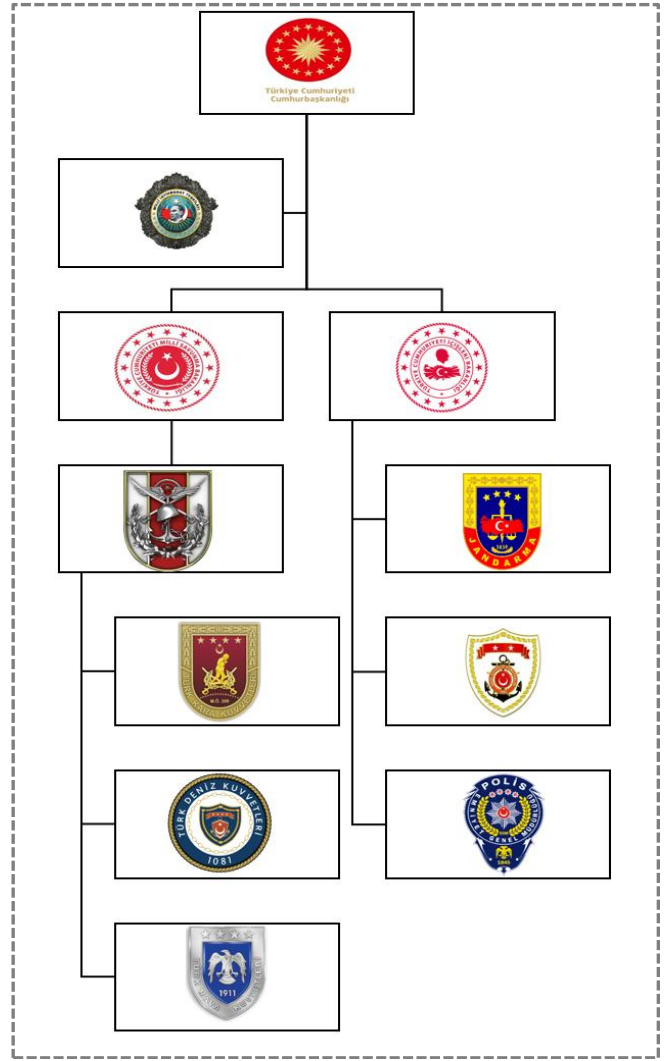
2001 yılında çıkan, İstihbarat Hizmetleri Yasası'nda (ISA) belirtildiği gibi AGO’nun görevleri şunlardır:

- Avustralya Hükümetinin gereksinimlerini karşılamak için Avustralya dışındaki kişi veya kuruluşların yetenekleri, niyetleri veya faaliyetleri hakkında Mekânsal ve görüntü istihbaratı elde etmek.
- Avustralya Savunma Kuvvetlerinin operasyonel, hedefleme, eğitim ve tatbikat gereksinimlerini karşılamak amacıyla Mekânsal ve görüntü istihbaratı elde etmek.
- Ulusal güvenlik işlevlerini yerine getirirken Avustralya Topluluğu ve Eyalet makamlarını desteklemek amacıyla Mekânsal ve görüntü istihbaratı elde etmek.
- Yukarıdaki işlevler kapsamında elde edilen istihbaratı hükümet gereksinimlerine uygun olarak rapor olarak iletmek.
- Savunma Bakanı tarafından onaylanan Avustralya Topluluğu ve Eyalet makamları ve organları ile acil müdahale işlevlerini yerine getirmek için istihbarat, teknik yardım ve destek olmayan diğer Mekânsal ürünleri sağlamak.
- Belirlenen kuruluşlarla, işbirliği yapmak ve yardımcı olmak.
- Askeri operasyonları desteklemek için Savunma Gücüne yardım sağlamak ve istihbarat konularında Savunma Gücü ile işbirliği yapmak.

Kurumun personel vizyonu, web sayfası aracılığıyla, adaylara, çeşitli kariyer basamakları sunulmaktadır. 2023 AGO STEM (Science, Technology, Engineering and Math) Programı başvuruları devam etmektedir. Ticari firmalar ve ulusal kurumlarla iş birliği ve veri paylaşım protokolleri olduğu bilgisine resmi web sayfası kanalıyla ulaşılabilmektedir.

4. Türkiye’de İstihbarat Kurumları

Türkiye Cumhuriyeti Devleti anayasası ile kurulmuş, bugüne kadar kurumsallaşmasını tamamlamış ve hizmetlerine devam eden kurumlar ve alt istihbarat birimleri Şekil 3’ te gösterilmektedir. Kurum verilerine internette serbest dolaşımda bulunan ve kurum resmi web sayfaları aracılığıyla ulaşılmıştır.

Şekil 3. Türkiye Cumhuriyeti Milli İstihbarat Teşkilatı ve istihbarat alt birimleri olan kurumlar

Her bir kurumun ve alt biriminin kuruluşunu incelediğimizde, hukuk devletinin ayrılmaz ilkesine bağlı olarak, kanunlarla kurulan ve görev alanı kanun ve yönetmeliklerle hizmet üreten birimler olduğunu görmekteyiz.

Ülkemiz kurumlarını incelendiğinde, ilk olarak karşımıza 6 Temmuz 1965 tarih ve 644 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı kanunu ile kurulan ve bugün doğrudan Cumhurbaşkanlığı makamına bağlı olarak hizmet veren Milli İstihbarat Teşkilatı çıkmaktadır (Resmi Gazete, 1965). Kısaca MİT olarak tanımlanan kurum, ülkemizin iç ve dış istihbarat hizmetlerinden sorumludur. Kurumun yetki, görev ve sorumluluk alanları, 1 Ocak 1984 tarihli 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı, 2017 yılında ilgili kanunda yapılan değişikliklerle ve gizli yönetmeliklerle; hızlı, etkin bir şekilde devam etmektedir (Resmi Gazete, 1983b).

2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı kanunu 4. Maddesi gereği, MİT’in görevleri on madde olarak şu şekilde sıralanmıştır.

- Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel

faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

- Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kuruluna tekliflerde bulunmak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.
- Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.
- Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.
- İstihbarata karşı koymak.
- (Ek: 17/4/2014-6532/1 Md.) Dış güvenlik, terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin konularda Cumhurbaşkanınca verilen görevleri yerine getirmek.
- (Ek: 17/4/2014-6532/1 Md.) Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak.
- (Ek: 17/4/2014-6532/1 Md.) İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve uygun görülenleri temin etmek.

İstihbarat alt birimleri olan kurumlara baktığımızda, iki bakanlığa bağlı olarak inceleyeceğiz. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığını. Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı bir hiyerarşi ile hizmet veren, Genelkurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı karşımıza çıkmaktadır.

İçişleri bakanlığı, 2018 yılında yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı hakkında 1 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 8 bölüm ile kurumsallaşmasının son şekli verilmiştir. Kendisine bağlı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlıkları bünyesinde İstihbarat başkanlığı bulunmaktadır. Bu başkanlıkların görev tanımına aşağıdaki şekildedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) İstihbarat Başkanlığı, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (Resmi Gazete, 1937) ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyeti

Kanunu, Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Üniteleri Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliğine göre hizmetlerini, hukuk devleti ilkesine uygun bir şekilde sürdürmektedir (Resmi Gazete, 1934).

EGM İstihbarat Başkanlığı, 2559 sayılı kanunun ek 7. maddesine göre, "...ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar." ifadesi ile kanunda daire başkanlığının görev, yetki ve sınırları açıkça tanımlanmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) İstihbarat Başkanlığı, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununa ek olarak, 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 2. Maddesine göre, hizmetlerini hukuk devleti ilkesine uygun bir şekilde yürütmektedirler (Resmi Gazete, 1983a).

JGK İstihbarat Başkanlığı, 2803 sayılı kanun ek 5. maddesine göre, "kendi sorumluluk alanında (kırsal alanlar/polis teşkilatının görev alanının dışı alanlar) ... yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, ... telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir. " Ayrıca, serbest dolaşımda olan resmi web sayfalarında, görev tanımlarını şu şekli ile açıklamaktadırlar.

- İstihbarat hizmetlerinin yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge, talimname ve emirlere uygun olarak ve belirli bir sistem içerisinde yürütülmesini sağlamak,
- Meydana gelen veya gelmesi muhtemel olaylar hakkında önleyici değerlendirmeler yapmak, istihbarat üretmek ve bu istihbaratın ilgili makamlara yayımlanmasını sağlamak,
- İstihbarat Başkanlığı ile bağlı İstihbarat Birimlerinin Teşkilat Malzeme Kadro (TMK) düzenleme çalışmalarını yapmak,
- İstihbarat personelini yetiştirmek maksadıyla eğitim ve kurslar düzenlemektir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG), 2692 sayılı kanun ile kurulmuştur (Resmi Gazete, 1982). İlk kurulduğunda, Genelkurmay Başkanlığına bağlı iken, 25 Temmuz 2016 Bakanlar Kurulu kararı ile İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır.

SG Komutanlığı, İstihbarat Başkanlığı, 2692 sayılı kanuna binaen, 2016/9743 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğine göre kurulmuştur (Resmi Gazete, 2016). Görev ve sorumluluk alanı birinci bölüm, 7. maddede "Sahil Güvenlik Komutanlığı, kara ile denizin birleşim noktasından itibaren tüm deniz alanları ve bu alanlar içerisinde bulunan liman tesisleri ve bunlara hizmet veren diğer tesisler, marina, balıkçı barınağı, çekek yeri, dalyan, iskele, rıhtım ve benzeri kıyı tesisleri ile demir yerleri dâhil olmak üzere Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi ile İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, akarsuların denize döküldüğü yerden itibaren sahil güvenlik gemi ve botlarının girebileceği veya ulaşabildiği akarsu içlerinde, münhasır ekonomik bölgesinde, ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz

alanları ile hükümler haklarının korunmasına ilişkin görevler kapsamında uluslararası sularda ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde Uluslararası Denizcilik Örgütüne deklare edilen Türk arama kurtarma bölgesi içerisinde kalan karasuları ile uluslararası sularda görevli ve sorumludur. Hizmet gerekleri bakımından uygun görülen diğer yerler Bakanlığın kararı ile sahil güvenliğinin görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir.” şeklindedir. Görev tanımı ise, ikinci bölümde,

- 9. Maddede “... İstihbarat toplar, diğer istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapar ve bilgi paylaşır” ve
- 10. Maddede ise “Gerekli istihbarat faaliyetlerini yürütmek, elde edilen bilgileri değerlendirmek ve bu bilgileri yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapmak.” şeklindedir.

Milli Savunma Bakanlığı (MSB)’na bağlı bir hiyerarşi ile hizmet veren, Genelkurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde hizmet veren Genel Müdürlük ve İstihbarat Daire Başkanlıkları seviyesinde karşımıza çıkmaktadır.

MSB’ye bağlı, Savunma ve Güvenlik Genel Müdürlüğü, Harekât ve İstihbarat Koordinasyon Daire Başkanlığı bakanlık nezdinde karşımıza çıkan ilk birimdir. Devamında incelediğimizde, Genelkurmay Başkanlığı (GK) İstihbarat Daire Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) en üst istihbarat birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. TSK’ a adına yurt içi ve yurt dışı faaliyetler öncesi, sürecinde ve devamında istihbarat toplayan birimdir. Kurum dışı birimlerle de aynı zamanda iletişim kurma birimidir. Hizmetler ileri derecede gizlilik içerisinde yürütülür. Bu bağlamda, resmi web sayfası ve mevzuat bilgi sistemi kanalıyla bilgi erişimi bulunmamaktadır. Kurumun kendi iç talimname ve yönetmeliklerine yalnızca ilgili kurumun; yetkili personeli ve yetki derecesince ulaşabilmektedir.

Genelkurmay Başkanlığı’na bağlı Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına bağlı, İstihbarat Daire başkanlıkları olduğu bilgisine, web ortamda serbest dolaşım bilgi yoluyla ulaşılabilmiştir. Ayrıca, kurum resmi web sayfasında bulunan, istihbarat sınıfı işaretleri ve istihbarat okulunun varlığını ifade eden tarihçe bilgisinden ulaşılabilmiştir. 1999 yılında kurulan Kara Kuvvetleri İstihbarat Okulu, 2003 yılında kapatılarak TSK İstihbarat Okulu ile birleştirilmiştir. Daha sonra, 2010 yılında K.K.K.’ lıktan Genelkurmay Başkanlığına bağlı TSK İstihbarat Okulu’na devir edilerek devam etmiştir. Halen Ankara’ da eğitim faaliyetlerine devam etmektedir.

Muharebe destek birlikleri kapsamında değerlendirilen istihbarat sınıfı, “...askerî harekâtın planlanması, sevk ve idaresi için gerekli olan düşman, hava ve arazi hakkındaki bilgilerin elde edilmesi için toplama vasıtalarının yönlendirilmesi, bilgilerin toplanması, bilgilerin analizi, istihbarat haline getirilmesi, yayımlanması ve kullanılmasını içeren muharebe istihbaratının oluşturulması ile istihbarata karşı koyma ve güvenlik görevlerinin planlanması ve uygulanması görevlerini yerine getirmektedir.” şeklinde ifade edilmiştir.

İlgili kuvvet komutanlıkları nezdinde bulunan İstihbarat Daire başkanlıkları, ilgili kuvvetin en üst istihbarat birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuvvet için gerekli, harekât ve operasyon öncesi, devamı ve sonrasında istihbarat toplama ve personellerin yetiştirilme faaliyetlerine hizmet verdikleri kanaati gelişmiştir. Kurumun sahip olduğu ileri düzey gizlilik nedeniyle, daha fazla bilgiye erişilememiştir.

Deniz ve Hava Kuvvetleri bünyesinde daire başkanlıkları olduğu bilgisine web ortamda bulunan serbest dolaşım verilerinden ulaşılmıştır. Ayrıca, ilgili komutanlıkların, sınıf işaretleri bilgisi yoluyla istihbarat eğitimleri verildiği görülmüştür. Türk Silahlı Kuvvetleri Subay Sınıflandırma Yönetmeliği 3. Maddesinde “...istihbarat”, şekliyle ifade edilmiştir (Resmi Gazete, 1968). Deniz ve Hava Kuvvetleri’nde muharip sınıf olarak değerlendirilen istihbarat sınıfı belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen araştırmalar nezdinde, ülkemiz istihbarat kurumları içerisinde, doğrudan bir Mekânsal istihbarat kurum bilgisine ulaşılabilmiştir. Yalnızca, Harita Genel Komutanlığı olarak bilinen ve daha sonra adı, Harita Genel Müdürlüğü olarak değiştirilen kurumun, MSB’ ye bağlı olarak, hizmet verdiği; operasyon ve harekâtlarda askeri birliklerin gerekli harita ve harita bilgilerini sağladığı yönünde bilgiye erişilmiştir.

5. Türkiye Ulusal Mekânsal İstihbarat Kurumu (TUMİK)

Bu bölümde, ülkemizde kurulması önerilecek kurum yapısının, kurumsallaşma önerisi etrafında ele alınacaktır.

Harekât veya operasyonel faaliyetlerde, Mekânsal/konumsal algının kazanımı bir diğer kurum ya da alt birimler tarafından sağlandığı görülmektedir. Şekil 4’te ülkemizde var olan ve Mekânsal algı imkânı sağlayabilecek kurumlar görülmektedir.

Şekil 4. Konumsal veri temini yapılabilecek kurumlar

Şekil 4’e göre, ülkemizde bulunan ve farklı tür ve formatta sağladığı, konumsal verilerle, birçok kuruma hizmet sunan. TÜBİTAK Uzay, Harita Genel Müdürlüğü (HGM), İTÜ Uydu Haberleşme ve Uzaktan Algılama Merkezi (UHUZAM), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na bağlı CBS Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü karşımıza çıkmaktadır.

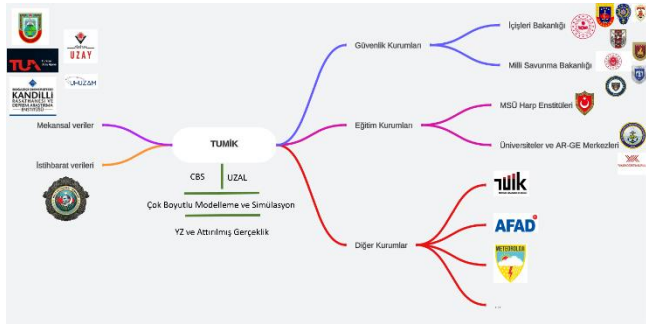
Ancak, kurumların sahip olduğu görev, hizmet ve sorumlulukları düşünüldüğünde, mekânsal istihbarat hizmeti sunabilecek kurumlar, TÜBİTAK Uzay, İTÜ UHUZAM, HGM ve CBS Genel Müdürlüğüdür. Çünkü sahip olduğu teknik bilgi, veri ve kabiliyetler bunu sağlamaktadır. Fakat sahip olunan teknik imkân ve kabiliyetlerin ayrı ayrı kurumlarda olması, organize olma, birlikte çalışabilirlik, süreklilik yönleri ile pekte mümkün görünmemektedir.

Keza, daha önceki başlıklarda örneklerini incelediğimiz, ABD ve Avustralya örnekleri, mekânsal verinin teminin yanında, güçlü sorgu ve analiz imkânlarını; farklı teknik ve teknolojileri, farklı disiplinleri bir araya getirmesi yolu ile sağlamıştır.

Ülkemiz ve coğrafyamız açısından durumu ele almamız gerektiğinde, Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslarda da böyle bir kurumun olmaması, böyle bir kurumun gerekliliğini ayrıca ortaya koymaktadır. Ülkemizin sahip olduğu jeopolitik konumu ve Türk Devletleri Teşkilatı içerisindeki lider ülke konumunda olması, birçok teknolojik yeniliği ve ilerlemeyi bölge ülkelerine göre daha hızlı uyum sağlaması ayrıca önem arz etmektedir.

Uluslararası örneklerini daha önceki bölümlerde incelediğimiz; Mekânsal istihbarat kurumları, hizmet verdikleri iç ve dış güvenlik birimleri ile doğrudan temas kurabilmektedir. Mekânsal veri hizmeti sağlamaları ve Mekânsal verilerden güçlü analizler ile yol haritaları sunmaları yönü ile öneri olarak tartışacağımız kurumun, temel üç sacayağı olacaktır.

İlk sacayağı, veri toplama, depolama ve sınıflandırma, ikinci sacayağı, güçlü sorgu ve analiz birimleri, son sacayağı eğitim faaliyetleridir. Bu yönleri ile ülkemizde bulunan, sağlayıcı ve yararlanıcı, kurumları Şekil 5' te gösterilmektedir.

Şekil 5. Veri sağlayıcı ve yararlanıcı kurumlar

Şekil 5' e göre, Mekânsal istihbarat kurumunun, genel yapısı, veri sağlayıcı ve yararlanıcı kurumlar gösterilmektedir. Kurumun kendi iç yapısı içerisinde ileri düzey CBS ve UZAL (Uzaktan Algılama) sorgu, analiz, modelleme ve simülasyon çalışmalarının yürütülebilmesi için, 4 Daire başkanlığı önerilmiştir. Bu daireler; CBS, UZAL, ÇBMS(Çok boyutlu modelleme ve simülasyon) ve son olarak Yapay Zeka ve Arttırılmış Gerçeklik daire başkanlıklarıdır.

CBS dairesi, mekâna ilişkin verilerin doğrudan, dolaylı temini, depolanması(mekânsal büyük verinin), veri merkezinin oluşturulmasından, UZAL dairesi, uydu verilerinin doğrudan, dolaylı temini, veri merkezi oluşturulmasından, ÇBMS dairesi, doğrudan veya dolaylı olarak temin edilen verilerin, 2, 3 ve 4 boyutlu modellenmesi, hareket, operasyon veya hedef bölgelere ilişkin, öngörülerin oluşması için simülasyonların üretilmesi, Yapay Zeka ve Arttırılmış Gerçeklik dairesi, mekana verilerden yapay zeka yöntem ve teknikleri tahmin modellerinin oluşturulması ve arttırılmış gerçeklik çalışmalarının üretilmesi görevleri arasında olacaktır.

Mekânsal istihbarat kurumunun üreteceği hizmetlerden yararlanıcı kurumlar olarak, MİT, İçişleri

Bakanlığına bağlı JGK, SG ve EGM'dir. Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı, GK Başkanlığı, Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri komutanlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Veri sağlayıcı kurumlara baktığımızda, HGM, TÜBİTAK Uzay, İTÜ Uhuzam, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi, Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MEGM), SHOD, Türkiye Uzay Ajansı (TUA), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)' dur. Ayrıca, Devlet Su İşleri (DSİ) ve Orman Genel Müdürlüğü (OGM)' de dolaylı veri sağlayıcı kurumlar olarak değerlendirilebilir.

Son olarak, eğitim faaliyetleri, Milli Savunma Üniversitesi (Hava Harp, Deniz Harp, Kara Harp Enstitüleri) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'na bağlı üniversitelerimizdeki Harita/Geomatik Mühendisliği bölümleri ile entegre şekilde yürütülmesi, bunun yanı sıra birkaç ortaklık örneği vermek gerekirse; İstanbul' da İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Fen Bilimleri Enstitüsü Geomatik Mühendisliği lisansüstü eğitim programı, UHUZAM, Bilişim Enstitüleri CBS lisansüstü programı ile MSÜ Hava ve Deniz Harp Enstitüleri, Ankara' da Hacettepe Üniversitesi Geomatik Mühendisliği ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi Jeodezi ve CBS lisansüstü Programları ile MSÜ Kara Harp Enstitüsü entegre şekilde, ortak Mekânsal İstihbarat lisansüstü eğitimleri yürütülebilir.

Keza, 2023 yılında TBMM gündemine alınan ve 9 Şubat 2023 tarihli ve 32099 sayılı resmi gazete ile Milli İstihbarat Akademisi adıyla kurulacak lisansüstü alanlarda eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapmak üzere bir Yükseköğretim kurumu kurulması kararlaştırılmıştır. Bu kurumun Mekânsal İstihbarat lisansüstü eğitimlerini daha koordineli ve hızlı yürütülebilir.

Türkiye Ulusal Mekânsal İstihbarat Kurumu (TUMİK), Cumhurbaşkanlığı makamına bağlı bir kuruluş olması önerilmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin millet ve ülkesi ile bütünlüğüne, bağımsızlığına, varlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren tüm unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve olabilecek faaliyetler hakkında millî mekânsal istihbaratını Devlet çapında ve bulunduğu Balkanlar-Kafkasya ve Ortadoğu coğrafyası ölçeğinde oluşturmak ve bu istihbaratı ilgili kurum ve gerekli kuruluşlara ulaştırmaktan sorumlu bir görev tanımı olacaktır.

Gerçekleştireceği güçlü mekânsal analizler ile harekât ve operasyonlara destek sağlayacak, ülkemiz güvenlik birimlerine ön görüşü sunacaktır. Yakın coğrafyamızdaki, insan ve topluluk hareketlerinin, mekânsal olarak tanımlanmasını ve ön görülebilir şekilde, tehlike ve risk algısını ortaya koyacaktır.

En güçlü kabiliyeti, ülkemiz ve yakın coğrafyamızdaki Mekânsal verilerin bir arada bulundurulması ile çok kriterli karar analizlerinin oluşmasına vesile olacak. Farklı kurum ve kuruluşlardan analiz sonuçlarını beklemeden, doğrudan; zamandan kazanarak, hızlı ve güçlü analizler gerçekleştirecektir. Böylece organize olabilme, sürdürülebilirlik ve farklı tür ve formattaki verilerle birlikte çalışabilme imkânı olacaktır.

Kurumun belki de en önemli özelliği şu şekilde ifade edilebilir. Farklı kurumların ihtiyaçlarına, ortak bir mekânsal hafıza ile tek elden güçlü cevaplar verebilmesi olacaktır.

Son dönem gündemde olan ve Şekil 6'da gösterilen, ortak savunma karargâhı olarak tanımlanan, ay-yıldız mimariye sahip proje içerisinde, konumlandırılması, yararlanıcı kurumlarla doğrudan dirsek teması kurabileceği düşünülmektedir. Bu proje kapsamında, TUMİK değerlendirilebilir.

Şekil 6. Savunma Karargâhı (AA, 2021)

6. Bulgular

- Türkiye, bulunduğu jeostratejik konumu gereği, birçok ülkenin dikkatini çeken ve olmayı isteyeceği bir matematiksel konuma ve özel konuma sahiptir.
- Bu niteliklerin getirmiş olduğu tarihi süreç ve günümüzde yaşanan güncel olaylar, 2011'den günümüze Suriye İç Savaşı, 2022'den günümüze Rusya-Ukrayna Savaşı, 90'lar dan günümüze Dağlık Karabağ Sorunu, Ege'deki Mavi Vatanımıza olan saldırılar ve son olarak 1967'den günümüze kadar gelen ve 2023'te zirveye tırmanan Hamas-İsrail Gerilimi, savaş noktasına kadar çıkmıştır.
- Uluslararası örneklerini incelediğimiz ABD ve Avusturalya kurumları; ülkemiz ve coğrafyamız açısından durumu ele almamız gerektiğinde, Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslarda da böyle bir kurumun olmaması, böyle bir kurumun gerekliliğini ayrıca ortaya koymaktadır.
- Türk Devletleri Teşkilatı'nın, kurulması önerilen TUMİK'ten çokça faydalanabileceği gerçeği de ayrıca önümüzde durmaktadır.
- Ülkemizin birçok teknolojik yeniliği ve ilerlemeyi bölge ülkelerine göre daha hızlı uyum sağlaması ayrıca önem arz etmektedir.
- Ülkemiz istihbarat kurumlarını bir önceki bölümde genel bir değerlendirmeye alınmıştır. Ülkemizin ulusal güvenliğini, çıkarlarını

sağlayacak şekilde, görev, hizmet ve sorumluluklara sahip olduğu görülmektedir. Ancak, Mekânsal yönü olan bir istihbarat kurumu bulunmamaktadır. Bu durum ulusal kurumların Mekânsal algılarının zayıf olmasından çok, bu algıyı kazanacakları birimlerin, dolaylı olmasından kaynaklanıyor. Bu da beraberinde organize olma ve veri paylaşımını zorlaştırmaktadır.

- Ayrıca Mekânsal İstihbarat alanında lisansüstü eğitimin yapılmasına olanak verecek olan, ikili protokoller çok önem arz etmektedir. Resmi olarak kurulan, Milli İstihbarat Akademisinin hayata geçmesi ile bu durum zirveye taşınacaktır.
- Dünyada yaşanan bunca gelişme, bölgemizin son durumu dikkate alındığında, ülkemizin Mekânsal istihbarat üzerine bir kez daha düşünmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

7. Sonuçlar

Küreselleşmeden, bölgeselleşmeye doğru evrilen dünyamızda, içinde bulunduğumuz; Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu üçgeni, ülke olarak bizi daha fazla stratejik düşünmeye, hareket etmeye ve planlamaya zorlamaktadır. Kurumsallaşmanın geçmişin dünyasından bugüne uzanan sürecine baktığımızda, ilk etapta aile şirketlerinin sürdürülebilirlik ve kurum olma düşüncesi ile başlamış, bugün ise bir zorunluluk hali almıştır. Devletlerinde büyük birer aile olduğunu düşündüğümüzde, kurumsallaşmanın getirdiği; standartlaşmayı, yöntemlerin rasyonel ve analitik düşünme becerileri ile bir araya gelmesi şeklinde ele alabiliriz.

Günümüz dünyasında, iç ve dış güvenlik birimlerinin operasyonel hareket faaliyetlerinde tecrübe, deneyim ve kesin yargılara dayalı sistematik olmayan klasik yaklaşımların yerini artık daha sistematik bir şekilde analiz edilebilen, kullandığı bilimsel yöntem ve problem çözme teknikleri ile modern yaklaşımlar almaktadır (Abdulvahitoğlu vd., 2021). Böyle bir durumda, Mekânsal verinin rasyonel ve akılcı kararların alınmasına katkısı yadsınmaz.

Dünya örneklerinin incelediğimiz makale çalışmamızda, ABD ve Avusturalya'nın mekânsal istihbarat alanındaki kurumsallaşma çalışmaları incelenmiş ve sahip oldukları, imkân ve kabiliyetler ayrı ayrı irdelenmiştir. Makale kapsamında, önerilen bir kurumsallaşma önerisi olarak TUMİK, gerek ülkemiz gerekse, coğrafyamız bağlamında çok ayrı bir öneme sahiptir. İçinde bulunduğumuz, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu üçgeni, güçlü bir jeopolitik yapı ile karşımızda durmaktadır.

Verinin her geçen daha fazla gücünü hissettirdiği günümüzde; ülkelerin Mekânsal ve Mekânsal olmayan verileri ile daha doğru bir şekilde sorgu ve analize tabii tutması, ülkelerin güçlü bir gelecek perspektifi oluşturmaya katkı sağlayacaktır. Keza, ülkemiz bağlamında değerlendirdiğimizde, üç tarafı denizlerle çevrili, yer altı ve yer üstü kaynaklarının muazzam oluşu

ve bulunduğu enerji alanlarına komşuluğu, dünya ülkelerinin dikkatini celp etmektedir.

Böyle bir ortamda, Türkiye'nin iç ve dış güvenlik birimlerinin sahip olduğu istihbarat birimlerinin, daha güçlü bir Mekânsal algıya ihtiyacı bulunmaktadır. Farklı kurumlarda bulunan, istihbarat birimlerinin, Mekânsal verilerde organize olma, güçlü analiz yeteneklerini kullanması, pekte mümkün görünmemektedir. TUMİK, bir kurumsallaşma önerisi olarak, uluslararası benzerleri olan ve ülkemiz, coğrafyamız açısından güçlü bir öngörü olarak önümüzde durmaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Halil İbrahim Onyıl: Fikir; Tasarım; Denetleme; Kaynakların toplanması ve/veya işleme; Analiz ve/veya yorum; Literatür taraması; Yazıyı yazan; Eleştirel inceleme

Çatışma Beyanı

Yazarın herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Çalışmada, araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Teşekkür

Çalışmanın olgunlaşmasına kıymetli görüşleri ile katkı sağlayan, sayın editör ve hakemlere teşekkür ederim.

Kaynakça

- AA. (2021). *Savunma Karargâhi*, Anadolu Ajansı. Erişildi: 16 Mayıs 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyenin-yeni-savunma-karargahi-cumhuriyetin-100uncu-yilinda-faaliyete-gececek/2352334>
- Abdulvahitoğlu, A., Macit, İ., & Koyuncu, M. (2021). Jandarma karakolu kuruluş yerinin AHP-TOPSIS tabanlı bir matematiksel model ile seçimi ve CAS/CBS ile analizi; Bir ilimizde uygulama. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(2), 305-338. <https://doi.org/10.28956/gbd.1028022>
- Acar, Ü. (2011). *İstihbarat*. Akçağ Yayınları.
- AGO. (2023). *The Australian geospatial-intelligence organisation*. Erişildi: 10 Ocak 2023, <https://defence.gov.au/AGO/>
- Aktan, E. (2018). Büyük veri: Uygulama alanları, analitiği ve güvenlik boyutu. *Bilgi Yönetimi*, 1(1), 1-22. <https://doi.org/10.33721/by.403010>
- Aslan, İ. & Çınar, O. (2010). Bir aile şirketinin kurumsallaşması: yeniden yapılandırma ve varislerin yönetime hazırlanması süreci. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 89-97.
- Aydın, N. (2008). *İşte İstihbarat*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Boyalı, H., & Atmaca, Y. (2023). Kamuda kurumsallaşma olgusunun kurumsal itibar ve etik yönetim ilkeleri perspektifinden analizi. *Sinop Üniversitesi Sosyal*

- Bilimler Dergisi*, 7(1), 700-731. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1269335>
- Burns, L. R., & Wholey, D. R. (1993). Adoption and abandonment of matrix management programs: Effects of organizational characteristics and interorganizational networks. *Academy of management journal*, 36(1), 106-138. <https://doi.org/10.5465/256514>
- Dario, F. (2004) *Knowledge like challenge to every form of powers*. Erişildi: 17 Kasım 2023, <http://www.repubblica.it/2004/f/speciale/altri/2004censis/dariofo/dariofo.html>
- Doğan, S. (1998). *İşletmeleri sürekliliğe götüren yol: kurumsallaşma ve önemi*. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 143-168.
- Erbaş, M. S. (2022). Kamu kurumlarının kurumsallaşması ve markalaşması. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 215-256.
- Eroğlu, H. (2003). Klasik dönemde Osmanlı Devletinin İstihbarat Stratejileri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22(34), 11-33. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000154
- Galgano, F., & Palka, E. (2012). *Modern Military*. Routledge. *Geography*. Taylor and Francis.
- GeoInt. (2018). *Geoint Basic Doctrine*. National Geospatial Intelligence Agency. National Geospatial Intelligence Agency. Erişildi: 10 Ocak 2023, <https://irp.fas.org/agency/nga/doctrine-2018.pdf>
- GeoInt. (2006). *Geoint Basic Doctrine*. National Geospatial Intelligence Agency. Erişildi: 10 Ocak 2023, https://www.nga.mil/resources/GEOINT_Basic_Doctrine_Publication_10_html
- GeoInt. (2023). *Geospatial intelligence*. Erişildi: 10 Ocak 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/Geospatial_intelligence
- Gündoğar, A. Ö. (2007). *Küreselleşme zemininde modern istihbarat* (Yayın No. 175276 [Yüksek Lisans tezi, Harp Akademileri Komutanlığı], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Haydaroğlu, İ. (1993). II'nci Abdülhamit'in hafiye teşkilatı hakkında bir risale (I'nci Kısım). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 17(28), 109-133. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000117
- İlter, E. (2002). *Mill İstihbarat Teşkilatı tarihçesi*. MİT Basımevi.
- Kahn, D. (2006). The rise of intelligence. *Foreign Affairs*, 85(5), 1257-134. <https://doi.org/10.2307/20032075>
- Kapan, K., & Kuşçu, Ö. E. (2021). Kavramsal ve tarihsel açıdan askeri coğrafya: Coğrafya mı? Jeopolitik mi? *Türk Coğrafya Dergisi*, 78, 145-154. <https://doi.org/10.17211/tcd.1006406>
- Karan, K. (2008). *Türk İstihbarat Tarihi Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*. Truva Yayınları.
- Kent, A. J., & Davies, J. M. (2013). Hot geospatial intelligence from a Cold War: the Soviet military mapping of towns and cities. *Cartography and*

- Geographic Information Science*, 40(3), 248-253. <https://doi.org/10.1080/15230406.2013.799734>
- KTU. (2023). *Coğrafi Bilgi Sistemleri ders notları*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Mühendisliği Bölümü. Erişildi: 28 Ocak 2024, https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormanamenajmani_6a067.pdf
- Kumcu, K. (2009). *Bilgi Güvenliği ve Kriptolojiye Giriş*. SAREN.
- Künü, B. (2020). *Günümüz rekabet ortamında kurumsallaşmanın örgütsel dayanıklılığa etkisi üzerine bir araştırma* (Yayın No. 627804 [Yüksek Lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kuşçu, Ö. E., & Kapan, K., (2022) Askeri coğrafyada jeostratejik koşulların mekânsal kullanımı. *TUCAUM uluslararası coğrafya sempozyumu tam metin kitapçığı*, Ankara, Türkiye, 439-454.
- Luckmann, T. (1992). *Theorie des sozialen handelns*. DeGruyter.
- McDonald, E. V., & Bullard, T. (2016). *Military geosciences and desert warfare: past lessons and modern challenges*. Springer. *MİT*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- NGA. (2023). *National geospatial intelligence agency*. NGA. Erişildi: 10 Ocak 2023, <https://www.nga.mil/>
- Onyıl H. İ. (2023). İstihbarat ve mekânsal istihbarat. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(3), 1783-1798. <https://doi.org/10.21597/jist.1229158>
- Oxendine, C., O'Banion, M., Wright, W., Irmischer, I., & Fleming, S., (2019) "*Rapid Terrain Generation for GeoVisualization, Simulation, Mission Rehearsal, & Operations*" USA Military Academy Press.
- Özdağ, Ü. (2009). *İstihbarat Teorisi*. Kripto Yayınları.
- Özkan, T. (2003). *MİT'in Gizli Tarihi*. Alfa Basım Yayın.
- Öztoprak, M. (2011). *Karar destek sistemlerinin istihbarat amaçlı kullanımı ve 2005-2010 arası dönemde Türkiye ve İsrail'in stratejik karar verme modülü yardımıyla incelenmesi* (Yayın No. 294713 [Yüksek Lisans tezi, Harp Akademileri Komutanlığı], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Reus, N. M., Kerbusch, P. J. M., Schadd, M. P. D., (2023) *Geospatial analysis for Machine Learning in Tactical Decision Support. Report of Developing Actionable Data Farming Decision Support for NATO*. NATO ST Organization.
- Sevinç, H. G. (2017). *Kamuda kurumsallaşma ve kurumsal imaj: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı örneği*, (Yayın No. 491316 [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, E., & Bahar, İ. (2004). *Türkiye'de İstihbaratçılık ve MİT*. Kum saati yayıncılık.
- Taşlı, İ. T. (2023). İstihbarat 101. *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, 4(2), 259-269.
- TBB. (2023). *Türkiye Bankalar Birliği* Erişildi: 10 Ocak 2023, <https://www.tbb.org.tr/tr>
- TDK. (2023). *Türk Dil Kurumu*. Erişildi: 10 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Ülgen, H. (1990). *İşletmelerde organizasyon ilkeleri ve uygulaması*, Gençlik Basımevi.
- Wikipedia. (2023). *İstihbarat Teşkilatları Listesi*. Erişildi: 03 Şubat 2021, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stihbarat_t_e%C5%9Fkilatlar_%C4%B1_listesi
- Winters, H. A. (2020) *Battling the elements: weather and terrain in the conduct of war*. Johns Hopkins University Press.
- Yalçın, M. (2007). *Geçmişten Günümüze İstihbarat Örgütleri*. Nokta Kitap.
- Yalınpala, E. S., & Körpe, Ö., (2021) *Sanal görüş sistemlerinin askeri karar verme süreçlerinde ve kurmay subay eğitimlerinde kullanımı. Harpte Yeni Kavramlar - Operatif Sanat, Teknoloji ve Harp Hukukundaki Yansımaları*. Milli Savunma Üniversitesi Merkez Basım ve Yayınevi.
- Zucker, L. G. (1987). Institutional theories of organization. *Annual Review of Sociology*, 13, 443-464.
- 644 Sayılı Milli İstihbarat Kanunu, (1965). Kabul Tarihi: 6/7/1965, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 22/07/1965 ve Sayısı: 12055.
- 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, (1934) Kabul Tarihi: 4/7/1934, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 14/7/1934 ve Sayısı: 2751, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 3, Cilt: 15.
- 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, (1982). Kabul Tarihi: 9/7/1982, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 13/07/1982 ve Sayısı: 17753, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 5, Cilt: 21.
- 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, (1983a). Kabul Tarihi: 10/3/1983, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12/3/1983 ve Sayısı: 17985, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 5, Cilt: 22.
- 2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, (1983b) Kabul Tarihi: 1/11/1983, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 3/11/1983 ve Sayısı: 18210, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 5, Cilt: 22.
- 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, (1937). Kabul Tarihi: 4/6/1937, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12/9/1937 ve Sayısı: 3629, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 3, Cilt: 18.
- 2016/9743 Nolu Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, (2016). Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 12.12.2016, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 21/4/2017 ve Sayısı: 29995, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 5, Cilt: 58.
- 1968/12906 Nolu Türk Silahlı Kuvvetleri Subay Sınıflandırma Yönetmeliği, (1968)

© Author(s) 2024.

This work is distributed under <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>